

- לנכרי. [ולפי דבריו נראה שגם כשאין בקיאים בהטלת מום, לכתחילה אין להפקיע ע"י מכירת העובר אלא ע"י מכירת האם. עפ"י מהר"ם מינץ לה, ע"ש].
- ופטר חמור, כיון שיש לו תקנה בפדיה או בעריפה – אין למכור חלק לנכרי (רא"ש ו"פ).
- ב. נראה שהמוכר בהמה מעוברת, הואיל ואינו עושה כן משום הפקעה שהרי מוכר האם – אין איסור בדבר (עפ"י חזו"א טז, ת. ושם מדבר על מכירה ללוי, ונראה שה"ה לנכרי באופן שאין איסור מכירת בהמה לנכרים).
- ג. עוד בפרטי דין הטלת מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם – להלן לה.

דף ד

- ד. א. כיצד נפדו בכורות ישראל במדבר, אדם ובהמה?
ב. לויים וכהנים, האם חייבים בבכור אדם ובבכור בהמה?
ג. האם שה אחד יכול לפדות כמה פטרי חמור?
ד. האם קדשו בכורות בארבעים שנה שהיו ישראל במדבר?
- א. בכורי אדם של ישראל במדבר נפטרו ע"י עשרים ושנים אלף זכרי שבט לוי מבן חדש ומעלה, שנכנסו תחתם לעבודה ולשירות. ו-273 בכורות ישראל העודפים, נפדו בחמשת חמשת סלעים ככתוב. 300 בכורי הלויים הפקיעו את עצמם מקדושת בכורה, מקל-וחומר. ולא פטרו את בכורות ישראל – דים שיפקיעו את עצמם (ה.).
- בכורי בהמה של ישראל נפדו ע"י בהמת הלויים; פטר חמור נפדה בשנה ובכור בהמה טהורה – בבהמות הטהורות של הלויים (כן נראה מפשט קושית רבא, כמבואר בתוס').
- א. יש חולקים וסוברים שבכור בהמה טהורה לא נפטר ע"י בהמת הלויים. (עפ"י רש"י בפירוש החומש, ומובא בשטמ"ק ועוד).
- ב. בהמת הלויים הפקיעה בכורות בהמה של הלויים עצמם (עפ"י תוס').
- ב. לויים וכהנים פטורים מן הבכורה, הן מבכור אדם הן מבכור בהמה טמאה. (בכור אדם נלמד בקל וחומר, שהרי אפילו את בכורי ישראל פטרו הלויים. ונאמר והיו לי הלויים – בהויתן יהו, מכאן שדין דורות כדין אותה שעה. ובכור בהמה טמאה, או מהקל-וחומר (אביי) או משום הקש לבכור אדם. רבא. וכן שנו בתוספתא בריש מסכתין).
- וכל בני לוי שוים בדבר, אפילו אותם שלא פטרו בכורי ישראל, כגון פחות מבן חדש ואהרן הכהן (הלויים – הוקשו כולם זה לזה). וכן לוייה פוטר את בנה, שתלה הכתוב בפטר רחם (כדברי רב אדא בר אבהו. וכן אמרו בשם רבא, וכן הלכה (ע' חולין קלב.). ואילו לדברי רב פפא (להלן מז.), לוייה שילדה מישראל – בנה חייב בבכורה, שהולכים אחר האב). וע"ע להלן מז.
- ואולם בבכור בהמה טהרה חייבים (שאינו בכלל ההקש. ואין קיים בו הק"ו. עתוס'. וע' ספרי זוטא במדבר יח, טו).
- א. בכור בהמה טמאה השייך לאשה לוייה – פטור מהבכורה, שהרי הוקש לבכור אדם (רשב"א ח"א שסו; רמ"א יו"ד שכא, יט. וכן שותפותה פוטרת – חזו"א טז, ח).
- יש מי שכתב שהוא הדין לבת ישראל הנשואה לכהן, פטורה מפטר חמור שלה מפני שדינה ככהנת לכמה דברים כגון אכילת תרומה [ואולם כשמת בעלה, אעפ"י שאוכלת בתרומה כשיש לה זרע מהכהן – ודאי חייבת בפטר חמור] (עפ"י מנחת חינוך כב, ח).

ב. לוויה שנולדה במדבר לפני שנתקדשו הלויים ונישאה לישראל, יתכן ובנה היה חייב בפדיון, כי כשעה שנתקדשו הלויים לא נתקדשו אלא הזכרים, ורק וולדותיהם שמכאן ואילך נתקדשו בקדושת לוויה בין זכר בין נקבה (עפ"י משך חכמה במדבר ג, מ).

ג. שנינו: שה אחד פודה כמה פטרי-חמורים.

א. רש"י פרש כגון שקנאו שוב מן הכהן. והתוס' פירשו בספק פטר-חמור, פודה בשה כמה פעמים (וכן מובא בטור וברמ"א להלכה. יו"ד שכ"א, ה). אבל הפודה פטר חמור בשה ועדיין לא נתנו לכהן, אינו יכול לפדות בו שוב. ולדעת רש"י כתבו כמה מפרשים שאי אפשר לפדות בשה אחד כמה ספק פטרי-חמור.

ולפדות פטר חמור ודאי לאחר שפדה בו ספק – אפשר (ש"ך שכ"ג, ג. יש שנקטו שזה רק לדעת התוס' (כן נקט המנ"ח כב, טו כדבר פשוט והקשה מה טעם לא חשש הש"ך לדעת רש"י. וגם פקפק על עצם הדין, הלא הכהן יכול לתפסו עבור הספק ואין מוציאים מידו, ושוב אין פדיון לודאי). ויש מי שכתב שאף רש"י מודה לכך. עפ"י שערי ישר ה, טו).

ב. כתבו פוסקים שאין לפדות בשה אחד כמה פטרי חמורים בבת אחת אלא בזה אחר זה. ואולם במדבר י"א שהיה מועיל אף בבת אחת (עפ"י חו"א ועוד).

טעם הדבר פרש רבי חנינא, משום ששה אחד של בן לוי במדבר פוטר כמה פטרי חמורים של ישראל (ואת בהמת הלויים תחת בהמתם).

א. הרמב"ם השמיט הלכה זו. ויתכן שמודה לגוף הדין אלא שנקט פירוש אחר לאותה משנה [כפי הנראה מפירוש המשניות שלו. אלא שבסוגיתנו מבואר שהפירוש הוא שפודה בשה אחד כמה פטרי חמורים. וצ"ע. עפ"י מנחת חינוך כב, טו].

ב. הוא הדין בפדיון בכור בהמה טהורה שבמדבר לדעת התוס', היתה בהמה אחת של הלויים פוטרת כמה בהמות.

ד. ביציאת מצרים, לדברי הכל קדשו בכורות (קדש לי כל בכור...). והם היו בחזרי ה' להקריב קרבנות בבמות עד שלא הוקם המשכן.

כלומר בקרבן ציבור, וכמו שפרש רש"י על נערי בני ישראל – בכורות, אבל ביחיד זה כשר בבמה אפילו לאחר שנבחרו הכהנים (עפ"י חו"א טז, ח).

וגם הבכורות שנולדו במדבר עד השנה השנית, הסיקו בגמרא שהכל מודים שנתקדשו, שנאמר פקד כל בכר זכר לבני ישראל... אלא שלדברי ריש לקיש פסקו מלהיקדש מאותה שעה עד כניסתם לארץ (והיה כי יבא... והעברת כל פטר רחם...), ולדברי רבי יוחנן לא פסקו (לי יהיו – בהוויתם יהו).

א. משמע שהבכורות הנולדים מיציאת מצרים עד המגן בשנה השניה, לא נתקדשו לריש לקיש אלא בדיבור 'פקד כל בכר זכר', וכמו שאמרו 'בשלשה מקומות הוזהרו על הבכורות ליקדש' (עפ"י משך חכמה במדבר ג, יד. וכן כתב החו"א (טז, ח) עפ"י הרמב"ן, ואולם מדברי התוס' מבואר שכל הנולדים עד לאותו חשבון נתקדשו בלידתם.

ב. נראה שלריש לקיש נתחייבו קודם ירושה וישיבה, שכיון שנוהגת המצוה בחוצה לארץ לא מסתבר לומר לאחר ירושה וישיבה דוקא (עפ"י חזון איש טז, ח).

משמע בסוגיא שאין חילוק בכל זה בין בכור אדם לבכור בהמה.